

S. S. NIKIFOROV ja V. M. RUBINSTEIN

**RAHVAKOHTUTE
VALIMISTEST
EESTI NSV-s**

RR

POLIITILINE KIRJANDUS • TALLINN 1949

Dupl...

S. S. NIKIFOROV JA V. M. RUBINSTEIN

RAHVAKOHTUTE
VALIMISTEST
EESTI NSV.S

(Abiks valijaile ja agitaatoreile)

RK

POLIITILINE KIRJANDUS • TALLINN 1949

SISUKORD

I VALIMISSÜSTEEMI PÕHIMÕTTED	5
1. Üldine, otsene ja ühetaoline valimisõigus	5
2. Rahvakohtute valimised	6
3. Rahvakaasistujate valimised	8
II MIDA PEAB VALIJA TEADMA VALIJATE NIME- KIRJADE KOOSTAMISEST	9
III VALIMISRINGKONDADEST JA VALIMISPUNKTIDEST	11
IV VALIMISTE ORGANISEERIMISEST	12
V RAHVAKOHTUNIKE JA RAHVAKAASISTUJATE KAN- DIDAATIDE ÜLESSEADMISEST	13
VI HÄÄLETAMISE KORRAST	15

A-17374

Toimetaja A. Saan.

Tehniline toimetaja V. Alev

C. C. Никифоров и В. М. Рубинштейн. О выборах народных судов в
Эстонской ССР
На эстонском языке

Ladumisele antud 25. XII 1948. Trükkimisele antud 4. I 1949.
Paber 56×79 sm ¹/₁₆. Trükiarv 5000. Trükitähti trükipoognas 39 680.
Arvutuspoognaid 0,81. MB-00951. Tellimise nr. 2733.
Trükikoda „Uhiselu“, Tallinn, Pikk 40/42.

Nõukogude rahvakohus seisab sotsialistliku seaduslikkuse valvel. Ta on võimsaks võitlusvahendiks nõukogude kodanike kasvatamisel kommunismi vaimus ja kapitalismi igandite väljajuurimisel inimeste teadvusest.

Nõukogude kohtu ülesanded on selgesti formuleeritud NSV Liidu kohtukorralduse seaduses.

„Kohus kasvatab kogu oma tegevusega NSV Liidu kodanikke kodumaale ja sotsialismile truuduse vaimus, nõukogude seaduste täpse ja kõrvalekaldumatu täitmise, sotsialistlikku omandisse hoolikalt suhtumise, töödistsipliini, riiklikku ja ühiskondlikku kohustusse ausalt suhtumise ja sotsialistliku ühiselu reegleist lugupidamise vaimus.“¹

Kohus kapitalistlikes maades taotleb hoopis teistsuguseid ülesandeid. Nagu rõhutas V. I. Lenin, kujutab kodanlik kohus endast korra kaitsjat, kuid tegelikult on ta ekspluateeritavate halastamatu rõhumise pimedaks, rafineeritud tööriistaks, rahakoti huvide kaitsjaks.²

Erinevalt kodanlikust kohtust väljendab nõukogude kohus esmakordselt inimkonna ajaloos kogu rahva huve.

Nõukogude kohtu sügav demokraatlikkus väljendub ka rahva kohtu valitavuses töörahva poolt.

NSV Liidu Konstitutsiooni 109. paragrahv ja Eesti NSV Konstitutsiooni 82. paragrahv määravad kindlaks, et rahvakohtud valitakse linnade ja valdade kodanike poolt üldise, otsese ja üheaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel kolmeks aastaks.

Vastavalt NSV Liidu ja ENSV konstitutsioonide mainitud paragrahvidele kinnitas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium oma seadlusega 11. novembrist 1948 „Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustiku“ ja seadlusega 2. detsembrist 1948 määras rahvakohtute valimiste päevaks 6. veebruari 1949.

¹ NSV Liidu, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus, RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1948, lk. 5.

² V. I. Lenin, Teosed, kd. XXII, lk. 212 (v. k.).

Rahvakohtute valimiste läbiviimine on tähtis poliitiline kampaania, millest võtab osa kogu töörahvas.

Valimiste edukaks läbiviimiseks on peale NSV Liidu Konstitutsiooni ja Eesti NSV Konstitutsiooni selgitamise ning Lenini-Stalini bolševike partei juhtimisel meie maal saavutatud sotsialistliku ülesehitustöö edusammude töörahvale tutvustamise vajalik, et iga valija õpiks üksikasjaliselt tundma „Rahvakohtute valimiste määrustikku“, mis määratleb valimiste organiseerimise ja läbiviimise korra.

„Rahvakohtute valimiste määrustiku“ üksikasjaline tundmaõppimine soodustab kõigi valijate aktiivset osavõttu valimiste ettevalmistamisest ja valimiste edukat läbiviimist.

Käesoleva brošüüri ülesandeks on aidata valijaid ja agitaatoreid tundma õppida „Rahvakohtute valimiste määrustikku“ ja teostada oma valimisõigust, mis on tagatud Stalinliku Konstitutsiooniga.

I

VALIMISSÜSTEEMI PÕHIMÕTTED

Eesti NSV rahvakohtute valimissüsteemi põhimõtteks on: kodanike õigus valida ja olla valitud rahvakohtunikeks ja rahvakaasistujaiks üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel; teiste liiduvabariikide kodanike õigus valida ja olla valitud rahvakohtunikeks ja rahvakaasistujaiks võrdselt Eesti NSV kodanikega; rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatide esitamise õiguse tagamine töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile; valimiste päevaks 23-aastaseks saanud kodanike õigus olla valitud rahvakohtunikuks või rahvakaasistujaks, sõltumata rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, soost, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, paiksusest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest.

1. Üldine, otsene ja ühetaoline valimisõigus

Nagu on öeldud „Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustiku“ 1., 7. ja 8. paragrahvis, võtavad valimistest osa kõik linnade ja maakondade kodanikud, kellel on valimisõigus ja kes on saanud valimiste päevaks 18-aastaseks. Valimisõigust ei ole ainult isikuil, kes on kohtuotsuse põhjal jäetud valimisõigusteta ja isikuil, kes on seadusega kindlaksmääratud korras tunnistatud nõdrameelseks.

Seda tõeliselt üldist valimisõigust teostatakse ainult meie sotsialistlikul maal.

Rõhuvas enamuses kapitalistlikest riikidest puudub üldine valimisõigus, ja neis üksikuis maades, kus see on formaalselt ka välja kuulutatud (näiteks Ameerika Ühendriikides), on töörahvas koh-

tunike valimiselt tegelikult kõrvaldatud mitmesuguste kitsenduste abil (valimismaksu määramine, varanduslik tsensus, paiksuse tsensus jne.).

Ühetaoline valimisõigus NSV Liidus tähendab, et mehel ja naisel, sõjaväelasel ja eraisikul, töölisel ja kolhoosnikul, teenistujal ja talupojal on õigus valida ja olla valitud ilma mingite eeliste ja eesõigusteta.

Kapitalistlikud võimumed ja müüdav kodanlik ajakirjandus püüavad väita, et üheõiguslus on olemas ka kodanlikes maades. Seltsimees Stalin paljastas selle alatu vale: „Kõneldakse kodanike üheõiguslusest, kuid unustatakse, et ei saa olla tõelist üheõiguslust peremehe ja töölise vahel, mõisniku ja talupoja vahel, kui esimestel on rikkus ja poliitiline kaal ühiskonnas, kuna teised on ilma nii ühest kui teisest, kui esimesed on kurnajad, teised aga kurnatavad.“¹

Tõeline üheõiguslus on võimalik ainult sotsialismimaal, kus ei tunta inimese ekspluateerimist inimese poolt.

2. Rahvakohtute valimised

Kuni 1938. aastani, kui võeti vastu NSV Liidu kohtukorralduse seadus, valiti rahvakohtunikud NSV Liidus üheks aastaks rajooni täitevkomiteede poolt ja linnades linnanõukogude poolt.

Stalinlik Konstitutsioon asendas selle korra otsese valimisega, s. o. rahvakohtunike valimisega vahetult töötajate eneste poolt, mis tagab kohtunike tiheda sideme nende valijatega ja tõelise kontrolli võimaluse valitud kohtunike töö üle.

Tunduvalt laienes ka isikute ring, kes võivad olla valitud rahvakohtunikeks.

Varem määras NSV Liidu Kesktäitevkomitee 3. istungjärgu poolt oktoobris 1924 kinnitatud „NSV Liidu ja liiduvabariikide kohtukorralduse aluste“ paragrahv 4, et „kohtunikuks võib olla iga kohtu poolt karistamata NSV Liidu mees- ja naiskodanik, kes vastab järgmistele nõuetele: a) omab õigust valida ja olla valitud nõukogusse; b) omab ühiskondliku ja poliitilise töö staaži töölis-talurahya, ühiskondlikes, ametiühingulistes ja parteilistes

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 457.

töölisorganisatsioonides või praktilise töö staaži nõukogude justiitsorganites või vastavates administratiivsetes, riiklikes organites...“

Stalinlik Konstitutsioon ja selle alusel 1938. aastal väljaantud NSV Liidu kohtukorralduse seadus demokratiseerisid nõukogude kohut veel suuremal määral: 1938. aastal vastuvõetud NSV Liidu kohtukorralduse seaduse paragrahv 11 määrab, et „kohtunikuks ja rahvakaasistujaks võib valida iga NSV Liidu kodanikku, kes omab valimisõigust“.

Kodanlikus Eestis ei olnud kohtunikud valitavad, vaid määrati presidendi poolt, kusjuures selleks, et olla määratud jaoskonna-kohtuniku kohale, oli tarvis kahe aasta jooksul olla kohtuniku-ameti vanemaks kandidaadiks või vandeadvokaadiks.

Selleks, et omada õigust olla valitud rahukohtunikuks linnades, oli tsaari-Venemaal nõutav vähemalt 3—15 tuhande rubla väärtusega kinnisvara omamine olenevalt maakohast. Küla rahukohtunikud valiti isikute hulgast, kellel oli maad 200—900 tiinu (samuti olenevalt maakohast).

Täiesti erinev sellest on tõeliselt rahvalik nõukogude kohus, kus kohtunikuks võib saada iga töötaja, kes on võimeline täitma seda austavat kohustust.

Moskva linna Kiievi rajooni 11. jaoskonna rahvakohtunik sm. G. F. Ivanov kirjutab endast:

Olen kakskümmend viis aastat vana. Koolipingilt läksin rindele. Olin reamees, hiljem nooremleitnant, laskurroodu komandör. Pärast neljandat rasket haava (enne seda pöördusin kolm korda haiglast tagasi rivisse) mind demobiliseeriti ja ma astusin juriidilisse kooli. Selle lõpetamisel, 1945. aastal valiti mind rahvakohtunikuks... „See ongi kogu mu tee „karjäärile““, kirjutab Ivanov. „Teistel seltsimeestel on see arvatavasti mõningal määral teistsugune, kuid igal juhul on see lihtne, sirge tee — varadusliku tsensusega, ameti pärimisega vanematelt ja protektsioonita.“

Samasugune on paljude rahvakohtunike tee ka Eesti NSV-s. Näiteks:

Sm. Jaan Speek, sündinud 1922. aastal. 1941.—1945. a. teenis sm. Speek Nõukogude armees, kaitstes kodumaad Kalinini ja Balti rindel. Omandanud snäiperikunsti, hävitas ta tabavalt vaenlasi. On neli korda haavatud. Mehisuse ja vapruse eest valitsuse poolt kolm korda autasustatud. Praegu täidab sm. Speek edukalt kohtunikukohustusi Tartumaal.

Sm. Alfred Rütberg töötab juba 16. eluaastast trükikojas õpilaseksena ning praegu on ta Tallinna linna Mererajooni 1. jaoskonna rahvakohtunik.

On ilmne, et kumbki neist ei võinud unistadagi kohtunikutööst kodanliku Eesti tingimustes.

3. Rahvakaasistujate valimised

Nõukogude kohtu demokraatlikkus väljendub ka selles, et koos rahvakohtunikega teostavad kohtumõistmist rahvakaasistujad, kes on samuti rahva poolt valitavad.

Nõukogude rahvakohtus on rahvakaasistujad täisõiguslikud kohtuliikmed; otsuse langetamisel on kaasistuja hääl võrdne kohtuniku häällega. Kui kohtuniku arvamus ei lange kokku kahe kaasistuja arvamusega, siis on viimaste arvamus kohtu nimel langetatud otsuseks.

Täites leninlikku käsku töörahva üldise osavõtu kohta kohtust ja riigivalitsemisest teevad kümned tuhanded nõukogude kodanikud, kes valitakse rahvakaasistujaks, nõukogude kohtus läbi riigivalitsemise kooli, ühtaegu rikastades seda rahvatarkusega.

Iga rahvakaasistuja võtab rahvakohtute tööst osa kümne päeva jooksul aastas, kusjuures säilitatakse tema töökoht ja töötasu.

Rahvakaasistujate valimised toimuvad NSV Liidus varem rahvakohtunike valimistest eraldi. Need valimised organiseeriti järgmiselt: loodi rajoonikomisjon, mille koosseisu kuulusid rajooni täitevkomitee liige, rahvakohtunik ja rajooni prokurör, kes määrasid kindlaks valimisele kuuluvate rahvakaasistujate arvu igas käitises, asutuses, töörahva saadikute nõukogus jne. ja keda valiti üheks aastaks. Tööliste, teenistujate ja talupoegade üldkoosolekud valisid lahtisel hääletamisel rahvakaasistujaid, keda hiljem kinnitas ülalmainitud rajoonikomisjon.

Praegu toimub rahvakaasistujate valimine samas korras kui rahvakohtunike valiminegi.

Nõukogude rahvakohtu rahvakaasistujad erinevad teravalt nendest vandekohtunikest, kes olid kunagi tsaari-Venemaa kohtus.

Vandekohtunikud, kes kujutasid „rahva esindajaid kohtus“, valiti eriliste komisjonide poolt, kelle eesotsas olid mõisnike peamehed või isikud, kellel olj kinnisvara 500—2000 rubla väärtuses ning esimese ja teise gildi kaupmehed. Ainult nende komisjonide poolt väljavalitud isikud kuulusid loosimisele.

Vandekohtunike osa piirdus kohtus ainult sellega, et vastata küsimusele kohtualuse süüdioleku kohta, mille järele kohus võttis vastu otsuse juba nende osavõtuta.

Mõningaid asju arutas revolutsioonieelsel Venemaal Kohtupalat niinimetatud seisuste esindajate osavõtul. V. I. Lenin iseloomustas neid „rahva saadikuid“ järgmiselt: „... Need seisuste esindajad, kes on liidetud ühte kolleegiumi kohtunike-ametnikega, kujutavad endast hääletuid statiste ja etendavad manukate haledat osa, kes kirjutavad alla sellele, mida arvavad heaks määrata kohtuametkonna ametnikud“.¹

Meie rahvakaasistujad on töölised, kolhoosnikud, teenistujad ja nõukogude intelligents, nõukogude rahva ustavad pojad ja tütreid, kes võtavad aktiivselt osa riigivalitsemisest.

II

MIDA PEAB VALIJA TEADMA VALIJATE NIMEKIRJADE KOOSTAMISEST

Nagu on öeldud „Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustiku“ 6. ja 11. paragrahvis, koostatakse valijate nimekirjad valimisteks: linnades — linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonilise jaotusega linnades — rajoonide nõukogude täitevkomiteede poolt, alevites — alevite nõukogude täitevkomiteede poolt ning need nimekirjad tehakse 20 päeva enne valimisi valijaile teatavaks.

Nimekirjade õige koostamine on üks tähtsamaid tingimusi rahvakohtunike ja rahvakaasistujate valimiste edukaks läbiviimiseks. Seepärast on vaja, et iga valija teaks nimekirjade koostamise, kontrollimise ja parandamise korda ning samuti kaebuste esitamise korda tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede otsuste kohta neis nimekirjades esinevatest ebaõigsustest.

Valijate nimekirjadesse võetakse tähestiku järjekorras kõik valijad kodanikud, kes elavad nimekirjade koostamise momendil teataval territooriumil ja kes on saanud valimiste päevaks 18-aastaseks.

¹ V. I. Lenin, Teosed, kd. IV, lk. 83 (v. k.).

Vajalikud andmed, nagu valija perekonnanimi, nimi ja isanimi, sünniaeg ja elukoht kantakse nimekirjadesse linnades — majaraamatutes olevate sissekannete järgi ning maal — talu- (majapidamis-) raamatute järgi. Vastavalt „määrustiku“ 10. paragrahvile kantakse väljaspool väeosade paiknemist elavad sõjaväelased valijate nimekirja üldistel alustel.

Kodanikud, kes saavad valimiste päevaks 18-aastaseks, kantakse valijate nimekirjadesse mitte ainult nende sünniaasta, vaid ka kuu ja päeva märkimisega. Juhtudel, kui puuduvad andmed valimiste päevaks 18-aastaseks saanud valija sündimise kuupäevast, märgitakse nimekirjas tema sünnipäevaks 1. jaanuar 1931.

Mis puutub vanematesse kui 18-aastastesse valijatesse, siis need kantakse nimekirja ainult nende sünniaasta märkimisega.

Vastavalt „Valimiste määrustiku“ 8. paragrahvile ei kanta valijate nimekirjadesse ja nimekirjadesse kandmise juhul jäetakse välja kodanikud, kellelt kohus on võtnud valimisõigused, kogu kohtuotsuses määratud valimisõigustest ilmajätmise aja jooksul, samuti isikuid, kes seadusega kindlaksmääratud korras on tunnistanud nõdrameelseks.

Kodanikke ülalnimetatud põhjustel valijate nimekirjadesse mitte kanda või neid välja jätta võib ainult sel juhul, kui vastava täitevkomitee käsutuses on ametlikud dokumendid, mis kinnitavad valimisõigustest ilmajätmise või vaimuhaiguse fakti.

Niisugusteks dokumentideks on kohtuotsuste koopiad või kohtu ja prokuratuuri ametlikud teadaanded valimisõigustest ilmajätmisest, arstliku komisjoni järelevaatuse aktid, tervishoiuosakondade tõendid ravilviibimisest statsionaarsetes psühhiaatrilistes raviasutustes ning samuti kohtuotsused, mis on langetatud kohtu-psühhiaatrilise ekspertiisi aktide alusel.

Tuleb pidada silmas, et uurimise, kuid mitte vahi all olevad isikud ning samuti isikud, kellele on mõistetud karistus, mis ei ole seotud valimisõigustest ilmajätmisega, kantakse valijate nimekirja üldistel alustel.

*

Täitevkomiteede ametiisikud peavad „Valimiste määrustiku“ 9. paragrahvi täitmisel, s. o. nimekirjade koostamisel pöörama sellele tööle maksimaalset tähelepanu ja mitte tegema varem, nõukogude valimistel esinenud vigu, ja nimelt: valijate nimekirjade koostamisel mitte piirduma maja- ja taluraamatutes leiduvate sisse-

kannetega, vaid kontrollima kodanike faktilist elunemist nende aadresside järgi, mis on märgitud raamatutes ning mitte lubama ühtede ja samade isikute mitmesse valijate nimekirja kandmise juhtumeid.

„Rahvakohtute valimiste määrustiku“ 11. paragrahviiga kindlaksmääratud täitevkomiteede kohustus panna valijate nimekirjad välja üldiseks tutvumiseks või kindlustada valijaile võimalus tutvuda nende nimekirjadega teisel teel 20 päeva enne valimisi, taotleb kaht eesmärki: 1) anda valijale võimalus õigeaegselt avastada ja parandada vead ja moonutused, kui sellised esinevad, tema nime kadmisel valijate nimekirja ja 2) selgitada valijate laialdase ringi abiga isikud, kes on kandnud nimekirja ebaõigesti (valimisõigustest ilmajäetud, nõdrameelsed, antud rajoonist lahkunud jne.). Avastades valijate nimekirjades ebaõigsusi, mis puudutavad nii valijaid isiklikult kui ka teisi isikuid, peab valija tegema kirjaliku võis suulise avalduse sellele täitevkomiteele, kes antud nimekirja avaldas.

Sellise avalduse saamisel on täitevkomitee kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul kas tegema vajalikud parandused või lükkama avalduse tagasi, andes seejuures tõendi nende motiivide märkimisega, mis olid aluseks taotluse rahuldamisest keeldumisele.

Täitevkomitee otsusega mittenõustumise juhul on asjast huvitatud isikul õigus esitada kaebus kõrgemalseisvale täitevkomiteele, kelle otsus on lõplik.

III

VALIMISRINGKONDADEST JA VALIMISPUNKTIDEST

Rahvakohtute valimisringkonnad moodustatakse 45 päeva enne valimisi ning teistsuguses korras kui see oli nõukogude valimistel.

Kui nõukogude valimistel valimisringkonnad moodustati teatud elanikkonna arvu arvestamisega ringkonnas, siis rahvakohtute valimisringkonnad hõlmavad kogu antud rahvakohtu tegevusterritooriumil elavat elanikkonda, sõltumata selle arvust.

Seega peab valimisringkondade arv vastama rahvakohtute arvule. Ühes valimisringkonnas valitakse üks rahvakohtunik ja 50—75 rahvakaasistajat.

Valimisedelite vastuvõtmise ja häälte kokkuvõtmise hõlbustamiseks jagunevad valimisringkonnad valimispunktideks. Samuti erinevalt nõukogude valimisteks kehtestatud korrast ei ole „Rahvakohtute valimiste määrustikus“ ette nähtud valimispunktide loomine haiglate, sünnitusmajade ja sanatooriumide juures ning laevadel ja reisirongides. Järelikult ei võta isikud, kes viibivad valimiste päeval ülalmainitud kohtades, hääletamisest osa.

Valimispunktide arvu ja asukoha määravad töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed 35 päeva enne valimisi.

IV

VALIMISTE ORGANISEERIMISEST

Erinevalt töörahva saadikute nõukogude valimistel kehtestatud korrast ei moodustata rahvakohtute valimisringkondades ja valimispunktides valimiskomisjone, vaid nende funktsioone täidavad töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed ja nende volinikud.

Töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee volinikud:

a) kontrollivad valimiste päeva hommikul kell 6.00 häältelugemise komisjoni liikmete juuresolekul valimiskaste ja kindlaksmääratud vormi kohaselt koostatud valijate nimekirja olemasolu, mille järele nad sulevad ja pitseerivad kastid ning kutsuvad valijaid hääli andma;

b) valija ilmumisel valimisruumi veenduvad valija isikus, tutvudes tema passi, kolhoosiraamatu või ametiühingupiletiga ja pärast kontrollimist valijate nimekirja järgi ning märkuse tegemist valijate nimekirja annavad kätte valimisedelid rahvakohtuniku valimiseks ja rahvakaasistujate valimiseks;

c) vastutavad korra eest valimisruumis ja nende korraldused on kohuslikud kõigile juuresolijaile;

d) valimiste päeval, kell 12.00 öösel kuulutavad häälte andmise lõpetatuks, mille järele häältelugemise komisjon asub valimiskastide avamisele;

e) pärast häälte kokkuvõtmist koostavad hääletamisprotokollid rahvakohtuniku ja rahvakaasistujate kandidaatide kohta valimispunkti ulatuses, kirjutavad sellele alla koos häältelugemise komisjoni liikmetega ja saadavad selle töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteesse.

Rahvakohtunike ja rahvakaasistujate poolt antud hääle kokkuvõtmiseks moodustatakse hääletugemise komisjonid valimisringkondades koosseisus 5—7 inimest ja valimispunktides koosseisus 5—11 inimest.

Nende komisjonide kohustuseks on:

- a) valimiste päeval, kell 6.00 hommikul viibida valimiskastide ja kindlaksmääratud vormi kohaselt moodustatud valijate nimekirja olemasolu kontrollimise ning kastide pitseerimise juures;
- b) pärast hääletamise lõppu avada valimiskastid;
- c) valimissedelite kokkuvõtmine;
- d) antud valimissedelite arvu võrdlemine hääletamisest osavõtnud isikute arvuga (võrdlemine toimub valimissedelite saamisel valijate nimekirja tehtud märgete alusel).

Võrdlemise ja hääletamise tulemused kantakse protokollile.

Erinevalt nõukogude valimistest ei valita rahvakohtute valimistel usaldusmehi.

Kandidaatide poolt agiteerimine pannakse täielikult agitaatoritele, kes ühendatakse agitatsioonikollektiividesse valimispunktide juures.

Agitaatorid peavad valijatele selgitama Konstitutsiooni põhilisi juhtmõtteid, „Rahvakohtute valimiste määrustikus“ avaldatud reegleid, nõukogude demokraatia eeliseid kodanliku demokraatia ees, nõukogude kohtu osa riiklike organite süsteemis ning rahvakohtute ülesandeid riikliku ja ühiskondliku omanduse kaitsmisel ja sotsialistliku seaduslikkuse kindlustamisel.

Läbiviidavates vestlustes tuleb valijaid üksikasjaliselt tutvustada rahvakohtuniku ja rahvakaasistujate kandidaatide elulugudega ja nende ühiskondliku, poliitilise ja tööalase tegevusega, organiseerida kohtumisi kandidaatidega ja kindlustada sellega kohtunike sidet valijatega.

V

RAHVAKOHTUNIKE JA RAHVAKAASISTUJATE KANDIDAATIDE ÜLESSEADMISEST

Nagu on öeldud „Määrustiku“ 26. paragrahvis, kindlustatakse rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatide ülesseadmise õigus töörahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile: kommunistlikele parteiorganisatsioonidele, ametiühinguile, koope-

ratiivseile organisatsioonidele, noorsoo-organisatsioonidele ja kultuuriühinguile ning samuti tööliste ja teenistujate üldkoosolekutele ettevõtete ja asutuste järgi, sõjaväelaste üldkoosolekutele sõjaväeosade järgi, talupoegade üldkoosolekutele kolhooside, külade ja valdade järgi ning sovhooside tööliste ja teenistujate üldkoosolekutele sovhooside järgi.

Tööraha ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile reaalse võimaluse andmine üles seada rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatideks isikuid, keda nad usaldavad, on veel üheks nõukogude valimissüsteemi tõelise demokraatlikkuse tõenduseks.

Neis kapitalistlikes riikides, kus kohtunike valitavus on formaalselt välja kuulutatud, toimub kohtuametite kandidaatide ülesseadmine selliselt, et kindlustada valitsevate klasside ladviku poolt esitatud kandidaatide valimist; selleks kasutatakse kõiki kapitalistide käes olevaid vahendeid: ajakirjandust, raadiot, äraostmist jms.

Sotsialistlikus riigis seavad valijad üles kandidaate ja hääletavad nende poolt, kes on tööraha hulkade tõelised esindajad.

Võib tekkida küsimus: mispärast rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidatuurid seatakse üles tööraha ühingute, mitte aga üksikute kodanike poolt?

Kui üksikuile kodanikele oleks antud õigus üles seada rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaate, siis see ainult kuhjaks valimissedelitele hulga nimesid ja desorienteeriks valijaid. Sel viisil ülesseatud kandidaati loomulikult ei valita, kuivõrd teda ei tunne rahvas ja teda ei sea üles isegi see organisatsioon, kus ta töötab ja kus tuntakse tema positiivseid ja negatiivseid omadusi.

Nõukogude tingimustes võivad valitud saada ainult need kandidaadid, kes on seotud hulkadega ja keda seavad üles tööraha ühiskondlikud organisatsioonid või ühingud.

Seepärast näebki „Määrustik“ ette kandidatuuride ülesseadmist tööraha ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute poolt.

Tuleb pidada silmas, et rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaate võidakse üles seada isegi sel juhul, kui nad ei ela antud valimisringkonna territooriumil.

„Eesti NSV rahvakohtute valimiste määrustik“ nõuab ainult kandidaadi kirjalikku nõusolekuavaldust kandideerida antud valimisringkonnas teda ülesseadnud organisatsiooni kandidaadina (§ 28) ning et antud kandidaat kandideeriks ainult ühes valimisringkonnas (§ 29).

Rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatideks võib üles

seada kodanikke, kellel on hääleõigus ja kes on saanud 23 aastat vanaks. See vanus on vajalikuks tingimuseks, et olla valitud rahvakohtunikeks ja rahvakaasistujaks, kuivõrd kohtumõistmise teostamine nõuab elukogemusi.

Vastavalt „Määrustiku“ 27. paragrahvile peavad ülesseatud rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaadid olema registreeritud vastavates töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedes hiljemalt 25 päeva enne valimisi.

„Määrustiku“ paragrahv 30 näeb ette, et töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed võivad keelduda rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatide registreerimisest.

See võib leida aset ainult sellistel juhtudel, kui kandidaatide ülesseadmisel oli rikutud „Määrustikuga“ kehtestatud korda. Näiteks kandidaat ei ole saanud 23-aastaseks, andis juba nõusoleku kandideerida teises valimisringkonnas jne.

Töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee keeldumise peale registreerida rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaate võib kaevata kahe päeva jooksul Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile, kelle otsus on lõplik.

Ülesseatud rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaadid ei või osa võtta häältelugemise komisjoni koosseisust selles ringkonnas, kus nad kandideerivad.

Kõrvuti meestega võidakse rahvakohtunike ja rahvakaasistujate kandidaatideks üles seada ka naisi, kellele on Eesti NSV Konstitutsiooni 94. ja 100. paragrahviga antud võrdsed õigused meestega kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel, samuti õigus valida ja olla valitud.

Kui kapitalistlikes riikides on naised kohtuametites harvadel juhtudel, siis Nõukogude Liidus olid 1947. aastal üle kolmandiku kõigist kohtunikest naised.

VI

HÄÄLETAMISE KORRAST

Salajasest hääletamisest valimiste päeval võtavad osa kõik valijate nimekirjadesse kantud kodanikud.

Salajane hääletamine on valijate vaba tahteavalduse tagatiseks.

Valimiste päeval saab iga valija valimispunktis kaks valimissedelit: ühe rahvakohtuniku valimiseks ja teise rahvakaasistujate vali-

miseks. Kandidaadid, kes on saanud absoluutse hääleteenamuse, loetakse valituiks. Nagu teada, võtsid nõukogude valimistel hääletamisest osa mitte ainult valijate nimekirjadesse kantud kodanikud, vaid ka isikud, kes saabusid antud kohta pärast nimekirjade koostamist ja esitasid valimiste päeval „hääletamisõiguse tõendi“.

Erinevalt sellest korrast ei võta rahvakohtute valimistel pärast valijate nimekirjade avaldamist antud kohta saabunud isikud hääletamisest osa, kuna „Rahvakohtute valimiste määrustik“ ei näe ette hääletamisõiguse tõendite väljaandmist.

*

„Rahvakohtute valimiste määrustikust“ täpne kinnipidamine ja oma õiguse valida ja olla valitud takistamata teostamine iga kodaniku poolt on Nõukogudemaal seadusega tagatud.

Igatiht, kes vägivald, pettuse, ähvarduse või äraostmise teel takistab kodanikku teostamast tema valimisõigust, võetakse kriminaalvastutusele ja karistatakse vabaduskaotusega kuni kahe aastani.

Teistsugune on olukord kapitalistlikes riikides.

Ameerika Ühendriikide konstitutsiooni 15. lisaparagrahv keelab formaalselt takistada kodanikke kasutada oma valimisõigusi sõltumata nende nahavärvist. Neeger Robert Mallard otsustas kasutada seda õigust, mis anti talle pärast seda, kui Lincolni valitsus „hävitas“ orjuse Ameerikas. Selle eest neeger Mallard tapeti.

*

Pole kaugel see päev, kui Nõukogude Eesti valib rahvakohunikke ja rahvakaasistujaid — kommunistide ja parteitute bloki kandidaate, väärilisi ja ustavaid võitlejaid Lenini-Stalini partei idee eest.

Valitud rahvakohunikud, olles tõeliselt demokraatlikud, teenivad ka edaspidi sotsialistliku riigi huve, teostavad rahva taht, mis on väljendatud seaduses ja võitlevad sellega kommunismi võidu eest.

40 kop.

A-1737

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00426548 6